

เทศน์เช้า วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ในศาสนาเรานะ ความดีในศาสนามันเป็นสิ่งที่พึงของใจ ความเชื่อของเราเราไม่มีที่
พึง เราพยายามหาที่พึงของใจ แล้วเราเชื่อมาก เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เราเชื่อธรรม เราเชื่อธรรมที่ว่าผู้ที่ทำคุณงามความดีจะมีความสุขได้จริง ความสุขได้จริง
โดยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิญาณตนว่าวิมุตติสุข เห็นไหม เวลา
ปฏิบัติธรรมแล้ววิมุตติสุข มีความสุขมาก สุขจนแบบว่าความเห็นของธรรมมันจะสั่ง
สอนโลกไม่ได้เลย โลกจะมีความเห็นเป็นอย่างนั้นจะทำได้อย่างไร

ถึงต้องพยายามบัญญัติเป็นข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติเพื่อที่จะให้เราทำ เรามี
ทาน ศีล ภาวนาเพื่ออะไร เพื่อจะเข้ามาถึงหลักการตรงนี้ หลักของศาสนา เรื่องของโลก
เป็นเรื่องของโลก เรื่องของธรรมเป็นเรื่องของธรรม แต่มันอยู่ด้วยกัน ถ้าเรามองเป็นโลก
นะ

พระขึ้นมาเหมือนกัน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าคิดในโลกมันก็อยู่ในแง่ของโลก ถ้า
จะคิดในแง่ของธรรม จะเข้าถึงธรรมได้มันต้องปล่อยเรื่องของโลก แต่ก็อาศัยธรรม อยู่ที่
ดุลยพินิจของเรา ดุลยพินิจของเราเป็นอย่างไร ถ้าดุลยพินิจของเรายังหยาบอยู่ เราก็ทำได้
แต่เรื่องของหยาบๆ ถ้าดุลยพินิจของเราสูงขึ้นมาๆ อย่างเช่นพระทองคำในวัด เขามีความ
ศรัทธาขนาดไหนเขาสร้างพระทองคำได้

แต่ของเราเนาะ ถ้าเรามีอยู่ที่บ้าน มีพระที่ว่ามีบิณฑบาตที่มีปัญหาต้องเอาไปไว้วัด สิ่ง
ที่ดีที่สุดก็ไปอยู่ในวัด สิ่งที่ว่ามันเป็นอุปมงคลที่ว่าเอาไว้ในบ้านไม่ได้เขาก็เอาไปไว้ใน
วัด นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจของเรา ถ้าเรามีความทุกข์ความยาก เราก็คิดถึงศาสนา เรามี
ความสุขกุศลก็คิดถึงศาสนา คิดถึงศาสนาเพราะเราทำบุญกุศลนี้เรื่องของศาสนา อยู่ที่ใจ
ของเราจะเข้าถึงได้ขนาดไหน ใจของเรา

แต่หลักความจริงมันเป็นสมบัติ เรื่องของเขาก็เรื่องของเรา ถ้าเรื่องของศาสนาเป็น
เรื่องของใคร เวลาเราคิดใจ ถ้าเรื่องของศาสนาเรื่องการประพฤติปฏิบัติเป็นเรื่องของพระ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิบัติธรรมขึ้นมามั่นเรื่องของพระปฏิบัติเราเป็นคนที่ว่าไม่มีอำนาจวาสนา เราปฏิบัติไม่ได้

แต่เวลาเรื่องของทุกข์ทำไมเราปฏิเสธล่ะ เราไม่ต้องการความทุกข์ เราต้องการความสุข ทำไมเราไม่คิดว่าเราจะหาความสุขของเราขึ้นมาได้อย่างไร ความสุขของโลก เขา เห็นไหม เราแสวงหากัน เราวิ่งหากันเรื่องของโลก เราคิดว่ามันเป็นความสุข ความค้นหาความทะยานอยากเป็นสมุทัย แล้วมันเป็นความคิดมันเป็นความจินตนาการที่จะไม่มีวันพอ เราจะเติมให้มันเป็นความอึดเต็มของมัน เป็นความสุขของมัน เป็นไปไม่ได้เลย สิ่งนั้นปรารถนามากขนาดไหน เราแสวงหามากขนาดไหนก็แล้วแต่ มันจะไม่มีวันอึดเต็ม มันจะเป็นความสุขไปไม่ได้ มันจะมีความว่ามันต้องการไปข้างหน้าตลอดไป สิ่งนั้นไม่มีการอึดเต็ม

แต่การชักฟืนออกจากไฟ ไฟมันจะดับได้ ค้นหาความทะยานอยากมันเป็นไป เห็นไหม ให้มันเปลี่ยนเป็นมรรคใจ สิ่งที่เป็นมรรคความอยากประพฤติปฏิบัติ อยากในการประพฤติปฏิบัติ เราอยากของเรามันจะประพฤติปฏิบัติของเราได้

เราประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เริ่มตั้งแต่การให้ทาน ถ้าคนมีความเห็นมันให้ได้นะ การทำบุญกุศลเราให้ทานได้ แต่คนถ้าไม่มีความเห็นไม่มีความศรัทธามันจะให้ไม่ได้หรอก มันความเห็นไปไม่ได้ มันจะมีสิ่งต่างๆ ขึ้นมาคิดจินตนาการ

แล้วเดี๋ยวนี้มีคำพูดด้วยนะ ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าให้ปล่อยวาง..ให้ปล่อยวาง..เราไม่ต้องทำอะไรเลย เราปล่อยวาง เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เห็นไหม เวลากิเลสมันอ้างธรรมอ้างว่าอย่างนั้น อ้างว่าไม่ต้องทำอะไรเลย แล้วมันจะปล่อยวางเป็นตามธรรมชาติของมัน เราไม่ต้องทำก็ได้เราปล่อยวาง แต่เวลามันทุกข์ขึ้นมาทำไมมันปล่อยวางไม่ได้ล่ะ มันปล่อยวางไม่ได้เพราะทุกข์มันเป็นความจริงอันหนึ่ง

อันนี้ก็เหมือนกัน เราปล่อยวางด้วยความคิดของเรา เป็นความสมมุติของเรา แต่มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา ความปล่อยวางมันต้องเข้าใจความจริง เห็นไหม เหมือนนักวิทยาศาสตร์รู้ทุกอย่าง แล้ววางไว้ตามความเป็นจริง เราไม่ไปติดมัน แต่เราไม่รู้ทุก

อย่างไม่รู้อะไรเลย เพราะอะไร นั่นมันเป็นอวิชา ใจนี้เป็นอวิชาไม่เข้าใจตามความเห็นของตัวเอง แล้วจะไม่รู้สิ่งใดๆ เลย แล้วมันก็อ้าง อ้างเห็นใหม่ อ้างเล่ห์ไป

ครั้งพุทธกาล พระในสมัยพุทธกาลไปเอาไม้จากโรงของพระราชามา มาสร้างพระราชานำให้อำมาตย์ตรวจไม้ พอตรวจไม้ไปไม้ขาดไปในโรงไม้ ถามว่าใครเอาไป พระเอาไป พอพระเอาไป สืบว่าพระเอาไป จับพระมาไฉน แล้วมาวินิจฉัยว่านี่พระเอาไป เพราะเหตุใดพระจึงเอาไป ก็บอกว่า ก่อนที่พระจะไปขอยามที่โรงเฝ้าไม้ บอกว่าไม้นี้ไม่ได้ ไม้ของพระราชานำ พระราชานำไม่ให้หรอก ต้องให้พระราชานำอนุญาตก่อน แต่พระนั้นบอกว่าพระราชานำนั้นอนุญาตแล้ว ถึงได้เอาไม้ไปนั้นไป ไม้ไปสร้างกุฏิ ไปสร้างวิหาร เวลาเขามาตรวจขาดไป เขาก็จับพระ จับโยมก่อนจับผู้หนึ่งก่อนแล้วก็จับพระไป พระบอกว่าทำไมถึงว่าไม้นี้พระราชานำให้ พระราชานำบอกว่างานเขามากเขาจำไม่ได้ บอกว่าจำไม่ได้หรือเวลาที่ว่าขึ้นครองราชย์ ไม้ในป่านี้ให้กับผู้ทรงสมณเพศ ผู้ทรงสมณเพศให้ผู้ที่ประพฤติพรหมจรรย์ให้อาศัยสิ่งนั้น

คนที่มันมีความละเอียดแ่ใจ มันทำไม่ได้หรอก มันเห็นว่าสิ่งที่มีเจ้าของ มันจะไม่ทำสิ่งนั้นเลย อาศัยความอยู่ของเราตลอดไป ให้ผู้ที่มีความละเอียดแ่ใจ แต่พระที่ว่าอ้างเล่ห์ เห็นใหม่ อ้างว่าไม้ในป่านี้ให้กับผู้ประพฤติปฏิบัติ ผู้ที่ทรงธรรม ผู้ที่มีความละเอียดแ่ใจมันอ้างเล่ห์ไป ความอ้างเล่ห์ของกิเลส มันอ้างไป

นี่ก็เหมือนกัน เวลามันว่ามันปล่อยาวๆ มันอ้างเล่ห์ของมันปล่อยาว มันอ้างของมันว่ามันปล่อยาว แต่มันปล่อยาวไม่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่เห็นตามความเป็นจริง เราปล่อยาวด้วยความคิดของเรา เราปล่อยาวด้วยความเห็นของเรา เราปล่อยาวด้วยกิเลส เราปล่อยาวด้วยโลกียะ ความที่เป็นโลกียะมันเหมือนกัน

เวลาลมพายุเกิดขึ้นมา พายุเกิดขึ้นมาโหมพัดกระหน่ำไป พัดสิ่งใดๆ ราบเป็นหน้ากลองเลย แล้วมันก็จะสงบตัวมันเอง นี่ใครไปทำมัน แล้วเดี๋ยวมันก็เกิดขึ้นมาอีก เพราะสิ่งที่ว่ามันพร้อมอยู่ เวลามันพร้อมความเป็นไป พายุมันก็เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติของมันเกิดขึ้นมาอย่างนี้

ความทุกข์ของมนุษย์ก็เป็นเหมือนกัน เวลามันมีความสุขความทุกข์ไม่เห็นมีเลย ความทุกข์ไม่มีอยู่ที่ไหน ความทุกข์ไม่เห็น แต่เวลามันเกิดขึ้นมามันเกิดมาจากไหน มันเกิดขึ้นมาแล้วมันก็สร้างความทุกข์ขึ้นมา แล้วทำไมเราปล่อยวางไม่ได้ละ

สิ่งนี้เป็นธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมๆ ที่ว่าเป็นธรรมชาติ เห็นไหม ธรรมะคือ ธรรมชาติส่วนหนึ่ง ธรรมะคือธรรมชาติ ความเป็นธรรมชาติเป็นส่วนหยาบๆ แต่ถึง วิมุติสุขแล้วมันต้องเหนือธรรมชาติทั้งหมด มันเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ แล้ว วางธรรมชาติไว้

จิตนี้เป็นส่วนหนึ่ง มันถึงเหนือธรรมชาติไป ธรรมนี้เหนือโลกเหนือทุกๆ อย่าง แล้วมันเป็นสิ่งที่ว่ามันมีอยู่กับเรา มันมีอยู่กับสัตว์โลก เห็นไหม คือหัวใจ คือความรู้สึก คือธาตุรู้ สิ่งที่ธาตุรู้มันพาเกิดพาดตาย แล้วมันเป็นสิ่งที่มีหัตถ์จรรย มันเป็นความลึกลับอยู่ใน หัวใจของเรา สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดคือค่าของน้ำใจ ใจนี้มีคุณค่ามากที่สุดเลย ถ้าคนมีน้ำใจ

เวลาอาฆาตมาดร้ายเพราะอะไร เพราะใจอาฆาตมาดร้าย ผูกโกรธขนาดไหน มัน ทำลายเผาได้ไปหมดทุกๆ อย่าง เพราะความโกรธอันนั้นความพยายามอันนั้น แต่คุณค่า ของคุณงามความดี ค่าของน้ำใจ ค่าที่เป็นบุญกุศลมันก็จะ เป็นคุณงามความดี แล้วสิ่งนี้เป็น คุณงามความดี เห็นไหม มันเป็นสัพเพ ธัมมา อนัตตา ธรรมที่สร้างสมขึ้นมา สิ่ง ที่สร้างสมขึ้นไปแล้ว สิ่งนี้เป็นความมหัตถ์จรรยเข้าไปทำลายตัวมันเอง แล้วสิ่งนี้มันจะ ไม่มีเลย สิ่งที่เป็นอาการของใจ เจตนาความเห็นของเรานี้เป็นอาการของใจ เจตนาคุณงาม ความดีเป็นคุณงามความดี เจตนาเป็นอกุศลเป็นอกุศล แล้วทำไป เวลาเจตนาอกุศลมันไม่ รู้ มันไม่เข้าใจ แล้วมันก็คิดว่าเป็นอกุศล

นี่ก็เหมือนกัน อ่างเล่ห์ๆ ว่าปล่อยวางๆ ความว่าปล่อยวางมันคิดว่าปล่อยวาง มัน เสียทั้งเวลา เสียทั้งโอกาส เสียทุกๆ อย่างในการประพฤติปฏิบัติของเรา เสียสิ่งที่มันจะ เกิดเป็นคุณประโยชน์กับเรา ถ้ามันย้อนกลับเข้ามาละ มันปล่อยวางนี้มันย้อนกลับเข้ามา แล้วมันเห็นสัมมาสมาธิ เห็นใจตั้งมั่น

ถ้าใจตั้งมั่นใจประพฤติปฏิบัติได้ ใจทำคุณงามความดีได้ แล้วยกขึ้นวิปัสสนาได้ มันจะเห็นความมหัตถ์จรรยนะ มันจะกราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ว่าสิ่งนี้มัน เกิดขึ้นได้อย่างไร ความคิดอีกอันหนึ่งเป็นภาวนามยปัญญา ความคิดที่เราคิดว่าเราปล่อย

วางเป็นโลกียะ เป็นความคิดของโลก เป็นความคิดของกิเลสพาใช้ กิเลสมันดักหน้าไว้ใกว่าเราปล่อยวาง เราเข้าใจธรรมแล้ว เราไม่ต้องไปหрок คนที่ไปวัดเป็นพวกเด็กๆ ยังไม่เข้าใจก็ต้องไปวัดก่อน ไปฟังพระ โอ้เรานี้เข้าใจแล้ว เราปฏิบัติที่บ้านก็ได้ เราทำของเราก็ได้

เวลามันเกิดความล้งเลงสงสัยขึ้นมา มันทำแล้วมันได้ประโยชน์อะไรขึ้นมา นี่ไปวัด เห็นไหม เรามาทำบุญกุศล เราสละทานได้บุญแล้วขึ้นหนึ่ง ฟังธรรมอยู่ในปัจจุบันนี้คือธรรม ธรรมคือว่าความเป็นไปของใจ อาการของใจนะ ความเป็นไป เห็นไหม ลัทธิธรรมความจริงมันเกิดกับหัวใจ ทั้งๆ ที่มันเกิดกับเรา เราก็ไม่รู้

เราต้องฟังครูบาอาจารย์ที่ผ่านเรื่องนี้ไป แล้วสอนเรื่องนี้ขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาจากใจ ใจดวงหนึ่งเคยประพฤติปฏิบัติ ใจดวงหนึ่งเห็นอาการของมันเคลื่อนไหวไปในหัวใจ เราแล้วมันทำลายหัวใจของเรา แล้วใจอย่างนี้มันมีทุกๆ ดวงใจ คนที่เกิดมานี้ใจพาเกิด จิตปฏิสนธิจิตขึ้นมาในครรภ์ของมารดา ไข่ของแม่กับกาละของพ่อผสมกัน แล้วต้องมีจิตปฏิสนธิเกิดขึ้นมา โอ้ตัวจิตนี้มันเป็นนามธรรม แล้วมันปฏิสนธิขึ้นมา มันเกิดขึ้นมา แล้วมันก็ใช้ชีวิตของมันไปวันหนึ่งๆ โดยที่ไม่เข้าใจเรื่องสภาวะอย่างนี้ มันไม่ย้อนกลับเข้ามาเห็นความเห็นของเรา ไม่ย้อนกลับเข้ามาเป็นวิปัสสนา มันจะแก้สิ่งนี้ได้เลย ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไม่ได้ สิ่งนี้จะไม่มีใครเห็น

สุกัททะเป็นพราหมณ์ เป็นคนที่มีอายุมากกว่าพระพุทธเจ้า ไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ คิดว่าตัวเองทำได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเด็กๆ จะทำได้อย่างไร สุดท้ายแล้วคิดจินตนาการขนาดไหนก็คิดไม่ออก จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ถ้าคินนี้เราไม่ไปถาม เราจะไม่ได้ประโยชน์อันนี้เลย ถ้าเราไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะได้ประโยชน์อันนี้ ไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ในลัทธิในศาสนาต่างๆ อันไหนเป็นประโยชน์ที่สุด อย่าถามให้มากไปเลย ความถามเป็นความจำ ความท่องจำมานี้เป็นความจำ ให้ประพฤติปฏิบัติเลย ให้ทำเลย ในศาสนาไหนไม่มีมรรคจะไม่มีผล ให้พระอานนทभवขให้ คินนั้นสำเร็จเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เห็นไหม มันเป็นความมหัศจรรย์

คนเราเป็นพราหมณ์ พราหมณ์นี้ท่องบ่นสาธยายได้หมดเลย รู้ไปหมดทุกอย่าง อย่างแต่ไม่รู้ตัวมันเอง ท่องจำคือสัญญา คือความจำได้หมายรู้ หมายถึงเราไปน้อมเหนี่ยวนำสิ่งใดๆ เข้ามาหาเรา แต่เราจะไม่เห็นตัวมันเอง เพราะมันปล่อยวางไม่ได้ ถึงต้องทำสัมมาสมาธิไป เราพยายามทำสัมมาสมาธิมันก็เป็นมรรคองค์หนึ่ง เห็นไหม เป็นมรรคแปด สัมมาสมาธิมันปล่อยวางทั้งหมด แล้วตัวมันเองยกขึ้นวิปัสสนาย้อนกลับขึ้นมา วิปัสสนาในตัวมันเอง

โดยที่ว่าจิตปฏิสนธิที่ว่ามันไม่รู้ๆ นี่มันรู้ต่างๆ มันรู้ธรรมชาติ เห็นไหม รู้ส่งออกวิชาชีพอิทธิการรู้หมดเลย รู้เรื่องต่างๆ รู้การประกอบสัมมาอาชีวะ รู้ไปหมด รู้ว่ามันรู้อะไร มันรู้จากสิ่งที่ว่ามันจำมา แต่พอมันทำความสงบเข้ามา มันปล่อยวางสิ่งนั้น ปล่อยวางสิ่งที่มันรู้ทั้งหมดเข้ามาในตัวของมัน แล้วตัวมันเองมันจะยกขึ้นวิปัสสนา คือจะเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เพราะอะไร

เพราะคนเราคิดในตัวเราเอง คิดจิตของเราเอง คิดความรู้สึก คิดหัวใจของเราเอง คิดในกายของเราเอง มันจะย้อนกลับมาวิปัสสนาส่งนี้ ถ้าวิปัสสนาส่งนี้วิปัสสนามันเกิดภาวนามยปัญญาจะเกิด เกิดขึ้นมาเป็นวิปัสสนาเกิดขึ้นมา มรรคอันนี้ไง ศาสนาเราสำคัญๆ ตรงนี้

สิ่งต่างๆ นี่เป็นเครื่องอยู่อาศัย เป็นการสร้างสมบารมีขึ้นมา เพื่อให้เราประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เราเข้าใจ ถ้าฟังธรรมสิ่งนี้ ขุดค้นขึ้นมาจากหัวใจของเรา พระออกประพฤติปฏิบัติ ออกธุดงค์เพื่ออะไร เพื่อค้นหาตัวเอง เราอาศัยปัจจัยสี่ สัปปายะสี่ ปัจจัยสี่ เครื่องนุ่งห่มอาศัย แล้วสัปปายะเพื่ออาศัย ขุดค้นของเราขึ้นมา ทุกคนต้องขุดค้นใจของเราเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบอกว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทางเท่านั้น ชี้ทางให้เราประพฤติปฏิบัติเข้าไป ย้อนกลับเข้ามา

สิ่งที่เรารู้กันนั้นมันเป็นเรื่องเปลือกๆ ถ้าความเป็นอยู่เครื่องอาศัย ศิล สมาธิ ปัญญา ถ้าศิลปะของเราไม่บริสุทธิ์ ศิลของเราเศร้าหมองนะ ไม่มีใครโกหกใครได้หรอก ความลับไม่มีในโลก คนๆ นั้นจะรู้ตัวเอง รู้ถึงการประพฤติปฏิบัติของเราเอง แล้วถ้ามันเป็นอย่างนั้นมันกังวลใจ มันจะไปทำสัมมาสมาธิได้ไหม ถ้ามันทำสัมมาสมาธิไม่ได้ มันจะเอาอะไรไปสร้างปัญญาขึ้นมา

ถ้าพูดถึงเป้าหมายของเราหวังมรรคผลนิพพาน จะต้องดำรงศีล สมาธิ ปัญญา ของเราให้ดีขึ้นมา ความลับไม่มีในโลก เป็นความลับของเรา เรื่องของเขาเป็นเรื่องของเขา เพราะพระของเราเป็นแสนๆ องค์ จะทำดีก็ได้ จะปฏิบัติดีก็ได้ แล้วแต่ผู้ใดประพฤติปฏิบัติ เราถึงต้องย้อนกลับเข้ามาทำประโยชน์ของเราขึ้นมาให้ได้ ถ้าทำประโยชน์ของเราขึ้นมาให้ได้ เราจะเป็นประโยชน์ของเราขึ้นมา เห็นไหม นั่นนะ ทาน ศีล ภาวนา เป็นเครื่องดำเนิน แล้วจะเกิดมรรคผลนิพพานขึ้นมาจากหัวใจ

ใจดวงนั้นเป็นผู้เจตนาสะสมออกไป สร้างสมออกมาแล้วย้อนกลับเข้ามาเป็นผลของตัวในศาสนาของเรา ผู้ใดทำ ผู้นั้นถึงได้ใจ ผู้ใดทำผู้นั้นได้ ผู้ใดไม่ทำผู้นั้นจะไม่ได้อะไรเลย เกิดขึ้นมาพบพระพุทธศาสนา แล้วก็อยู่กับศาสนาไปวันๆ หนึ่งไม่ได้อะไรเลยกับศาสนานั้น

เหยียบแผ่นดินคิด เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเหยียบแผ่นดินคิดเลย เราเกิดมาแล้วเราเหยียบแผ่นดินถูกขึ้นมา เราต้องย้อนกลับเข้ามา สิ่งนั้นอาศัยกันเท่านั้น ลมหายใจขาดแล้วทุกๆ คนแย่งกัน เป็นของคนอื่นไป ไม่ใช่ของเราเลย ของของเราคือคุณงามความดีในหัวใจของเรา หรือบาปอกุศลกับผู้ที่สร้างขึ้นไป จะติดกับใจดวงนั้น จะต้องไปเกิดไปตายอีกนั้นเป็นตลอดไป เอวัง